

Peter Altenberg

Z našich slz
bude múdrosť;
ale z vášho
úsmevu???

EUROPA

Peter Altenberg

EUROPA

Publikáciu z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

U. fond
na podporu
umenia

Ďakujeme Vám, že ste si kúpili túto knižku,
lebo dobré príbehy žijú vtedy, keď ich čítame.

Kniha, ktorú držíte v rukách,
vznikla vďaka nášmu spojeniu s **582**¹⁹⁸⁸

Peter Altenberg: Z našich slz bude múdrosť; ale z vášho úsmevu!?!?

Výber, preklad, poznámky a doslov © Vincent Šabík 1968, 2017

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2017 bee&honey

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2017

Ako štyridsiaty deviaty zväzok edície Premena

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2017

**Die Übersetzung dieses Buches wurde vom österreichischen
Bundeskanzleramt (Sektion für Kunst und Kultur) gefördert.**

Preklad tejto knihy podporil Úrad spolkového kancelára
Rakúskej republiky (sekcia kultúry a umenia).

www.vydavatelstvo-europa.sk

ISBN 978-80-89666-44-7

Z našich slz
bude múdrosť,
ale z vášho
úsmevu?!?

Andrija Kobuško

HUDBA

Malička cvičila na klavíri.

Mala dvanásť rokov a zázračne nežné oči.

Tíško chodil po izbe hore-dolu, sem a tam.

Zostal stáť – a načúval a bol akosi čudne uchvátený.

Bolo to niekoľko skvostných taktov, ktoré sa jednostaj vracali.

A malé dievča vylúdilo z nich všetko, čo v nich bolo.

Akoby sa z dieťaťa zrazu stal velikán!

„Čože to hráš?“ opýtal sa.

„Prečo sa spytuješ?! Je to moja *Albertovská etuda*, Bertini č. 18; keď ju hrám, vždy musím myslieť na teba.“

„Prečo?!“

„Neviem; ale je to tak.“

Akoby sa z dieťaťa zrazu stala žena!

A opäť tíško chodil sem i tam.

Malé dievča cvičilo ďalej, Bertini Č. 19, Bertini č. 20, Bertini č. 21, 22, 23 – ale duša sa už nevrátila.

ČREPINY – EXTRAKTY ŽIVOTA – CELKOM MALÉ VECI – AFORIZMY

Navždy sa rozišli pri výbere japonského koša na papier. Povedala: „Aké šťastie, že sa to nestalo až v posteli!“

Ludské vzťahy

„Chceš vanilkovú, alebo radšej malinovú zmrzlinu?“

„Keď si taký láskavý, tak si prosím vanilkovú.“

„Pán hlavný, doneste malinovú zmrzlinu !“

V skutočnosti to totiž vždy tak býva.

Na *básnenie* treba predovšetkým *pamäť!* Musíme totiž vedieť myslieť *súčasne* na všetky *krásne* a na všetky *mrzké* veci, na všetky *všedné* a na všetky *neobyčajné*, na všetky *smiešne* a na všetky *tragické* veci života.

Založiť rodinu znamená zúžiť svoje latentné priateľstvo, vystačujúce na miliardu ľudských osudov, na osud *jednej* ženy a *dvoch až piatich* detí.

Ku všetkému, ku všetkému patrí cit. Aj gombička na košeli drží lepšie, ak je prišitá s citom.

Objasniť ľuďom cenu výdatného spánku, ktorý sa končí sám od seba, je hodnotnejší skutok než všetky drámy a básne na svete!

Boh *mýli* v génioch, *sníva* v básnikoch a *spí* v ostatných ľuďoch.

Prečo sú géniovia zväčša neznesiteľní?

Pretože sú *géniovia*.

Inak by to boli *ľúbezní hlupáci!*

Stále sa vracat' k istým veciam!/? Áno, stále sa vraciame k tomu, že dve a tri sú päť.

„Som unavený, ale treba sa premáhať,“ povedal idiot. „Kam by sme prišli, keby sme si ustavične uľavovali?!“

„Som unavený,“ povedal parný kotol, „ale treba sa premáhať.“
Vtom praskol.

Existujú *tri* druhy ľudí, ktorí *nemajú peniaze*: márnotravníci, lakomci a bedári.

Ak mi niekto medzi rečou povie: „Milý môj, upozorňujem vás, že som konzervatívny!“, pripadá mi to, ako keby povedal: „Milý môj, upozorňujem vás, že som sa už niekoľko mesiacov neumýval!“ Čože, *všetka špina celej minulosti* lipne ešte na tebe?! *Fuj!*

„Peter Altenberg občas píše prilacné pravdy!“

„Len keby ste ich aspoň tým viac kupovali, keď sú také lacné!“

Byť spisovateľom znamená až *pri písaní* dosiahnuť vlastný duchovný kulminačný bod!

Usporenou životnou energiou, ktorá sa stráca pri večnom salutovaní, dala by sa vyhrať bitka! A v živote je to celkom tak!

„Tento Peter napíše všetko, čo mu príde do hlavy!“

Áno, ale do *hlavy!*

Za *všetkými* škriepkami sa skrýva čosi pravdivé, hlboké. Obyčajne to nie je to, o čo v škriepke ide. Je to hlbšie, skrytejšie. Je to „Ibsen“?! Áno, ale bez piatich zdĺhavých dejstiev, a lepší, jedno-duchší! A ani vstupné netreba platiť.

Mať ženu, ktorá by ťa nerušila! Ale *ktorá* by ťa *nerušila*?! Ved' ťa *ruší* už i to, že ťa *nevyrušuje!*

DIVADELNÝ VEČER

Do divadla nemohla vziať pudlíka so sebou. Tak teda zostal so mnou v kaviarni a spolu sme čakali na veliteľku.

Sadol si tak, aby videl na dvere, a ja sám som to pokladal za veľmi účelné, hoci trochu prehnané, lebo, prosím, bolo pol ôsmej a mali sme čakať až do štvrt' na dvanásť.

Tak sme sedeli a čakali.

Každé okoloidúce auto prebúdzať v ňom nádej a ja som mu zakaždým povedal: „To nie je možné, to ešte nemôže byť ona, veď uváž, to nie je možné!“

Zavše som mu povedal: „Naša krásna dobrá veliteľka!“

Bol priam chorý túžbou, obracal ku mne hlavu:

„Príde, a či nepríde?!“

„Príde, príde,“ odpovedal som.

V jednej chvíli sa vzdal stráženia, podišiel ku mne, oprel si tľapy o moje kolená a ja som ho pobožkal.

Ako keby mi hovoril: „Povedz mi, ale pravdu, znesiem všetko!“

O desiatej začal kňučať.

Povedal som mu: „A či si ty môj milý myslíš, že mne sa necnie?! Musíme sa ovládať!“

Nedbal však o sebaovládanie a kňučal.

Potom začal potichu plakať.

„Príde, a či nepríde?!“

„Príde, príde.“

Natiahol sa na podlahu a ja som sedel trochu prikrčený na svojej stoličke.

Nekňučal už, len pozeral na dvere, kým ja som upieral oči pred seba.

Bolo štvrt' na dvanásť.

Vtom prišla. Kráčala svojím sladkým, plavným krokom, celkom pokojne a zvitála sa s nami svojím miernym spôsobom.

Psík jasal, spieval a skákal.

Ja som jej však vzal hodvábný plášť a zavesil som ho na vešiak.

Potom sme si sadli.

„Bolo vám smutno?!“ spýtala sa.

Ako keby povedala: „Ako sa máte, môj milý?!“ Alebo: „Váš oddaný N. N.!“

Potom povedala: „Ach, v divadle bolo nádherne!“

Ale ja som cítil: túžba, túžba, čo prúdiš z ľudského srdca a zo srdca zvierat, kam sa uberáš?! Rozplývaš sa azda vo vesmíre ako voda v oblakoch?! Ako je vzduch presýtený vodnými parami, tak musí byť svet plný túžob, ktoré prišli a nenašli nijakú dušu, čo by ich prijala! Čo sa s tebou stane, túžba, ty najlepšie, najnežnejšie v živote, keď sa nestretnieš s dušami, ktoré by sa ťa dychtivo napili, premenili na vlastné sily?!?

Túžba, túžba, prúdiaca z človeka a zo zvierat'a do sveta, prúdiaca a ustavične prúdiaca, kam sa uberáš?!?

VNÍMANIE

Napísal som do novín o rozkošnej tanečnici Hede Weingartnerovej, že je vo všetkom a všade predstaviteľkou srdečnej Viedencanky. Koniec článku znel takto: „A jednako, pri všetkej veselosti je v srdci predsa taká veľmi smutná! Od čoho?! spýtajte sa *Franza Schuberta* a *Huga Wolfa*!“

Môj mladý čašník mi nato povedal: „Pána, to ste zas nádherne napísali o tej Viedencanke. A tá historka s pánom Wolfom a s tým druhým pánom!“

„Ako to?!“ opýtal som sa.

„No, o tých dvoch pánoch, čo nechali to úbohé dievča!“

„Ale ba, to sú dvaja už dávno mŕtvi známi viedenský skladatelia piesní, ktorí boli navonok veselí, ale ich piesne sú jednako len veľmi smutné!“

„Ach tak... teda tak to treba chápať! Pán von Altenberg, ak mám pravdu povedať, *moje* vnímanie sa mi lepšie páči!“

TULIPÁNY

Medzi tulipánmi sú aj géniovia, ako vôbec v každom výtvore prírody. Napríklad hned' orchidey. Mal som raz biely tulipán, ktorý pri tom všetkom, že bolo v izbe teplo a mal hodne vody, zostal štrnásť dní celkom zatvorený, cudno-panensky, až potom sa roztvoril a celkom bez studu ukázal svoje tyčinky a piestiky. A tak vydržal ešte osem dní. Iné napríklad sa vo vode a v teple izby otvoria ihneď a tým sa končí aj ich nádhera: okvetné lístky opadávajú akoby pod úderom. Iné, najmä tie fľukané sa len navidomoči scvrkávajú ako stareny, ale okvetné lístky im neodpadnú, odumierajú s veľkou životnou odolnosťou a my ich vyhadzujeme, hoci by sa v nich azda ešte našiel aký-taký život! Ba veru v nich nebodaj ešte naozaj je. Tulipány nie sú bez vône, voňajú očiam! Možno je to práve najživšia a *najtrvácnejšia* vôňa, aká vôbec existuje!

DIALÓG

On a ona sedia na lavičke v lipovej aleji.

Ona: Nechceli by ste ma bozkať?!

On: Áno, slečna.

Ona: Na ruku?!

On: Nie, slečna.

Ona: Na ústa?!

On: Nie, slečna.

Ona: Och, vy ste neslušný!

On: Myslel som na lem vašich šiat!

Zbledla.

V PARKU

„Chcem modrý balónik! Modrý balónik chcem!“

„Tu máš modrý balónik!“

Vysvetľovali jej, že je v ňom plyn, ktorý je ľahší ako atmosférický plyn, a preto atď.

„Chcem ho pustiť“ povedala prosto.

„Nedala by si ho radšej tamtomu chudobnému dievčatku?!“

„Nie, chcem ho pustiť!“

Pustila balón a dívala sa za ním, až zmizol na modrom nebi.

„Nemrzí ťa, že si ho nedala chudobnému dievčatku?“

„Áno, mala som ho radšej darovať chudobnému dievčatku!“

„Tu máš teda druhý balónik, daj mu tento!“

„Nie, aj ten radšej pustím k modrému nebu!“ Pustila ho.

Dali jej tretí modrý balón.

Teraz šla sama k chudobnému dievčatku, dala mu ho a povedala:

„Tu máš balón, pust' si ho!“

„Nie,“ povedalo chudobné dievčatko a nadšene pozeralo na balón.

Doma sa vzniesol k povale a zostal tam tri dni, až otmavel, scvrkol sa a nakoniec bezvládne klesol ako čierne vrečko.

Chudobné dievčatko si pomyslelo:

„Mala som ho radšej pustiť v parku k modrej oblohe, mala som sa za ním dívať, dívať!“

Bohaté dievčatko dostalo medzitým ešte desať balónikov a raz od strýka Karla až tridsať naraz. Dvadsať ich vypustilo k nebu a desať rozdalo chudobným deťom. Odvtedy už nemalo o balóniky záujem.

„Hlúpe balóny!“ povedalo.

A teta Ida podľa toho usúdila, že dievčatko je na svoj vek neobyčajne vyspelé.

Chudobné dievčatko však snívalo:

„Mala som ho vypustiť k modrej oblohe, mala som sa za ním dívať, dívať!“

MIENKA

V spoločnosti sa pokladá za veľmi „podnetné“, keď o jednej téme *počuť rozličné názory a mienky!* Ja pokladám za *podnetnejšie*, ak je *jeden správny názor* na vec a *ostatní počúvajú*.

MEMOÁRE

Čítam históriu grófa de Lavalette, a vôbec ma nezaujíma. Bol to verný stúpenec Napoleona prvého.

Doteraz som však nepochopil, čím tento „geniálny ohnivý duch,“ tento „nezmar životných energií“ ľudstvu nejako pomohol! História jeho „najvernejších“ ma preto zaujíma tým menej. Ale keď grófa de Lavalette, tohto muža „prahnúceho po činoch“ (strašlivé slovo pre tých, čo poznajú život), zaistili a mali ho popraviť, dala mu jeho žena svoje šaty, a on ušiel. S ňou vo väzení potom zaobchádzali tak, že zošalela.

Tu som sa začal zaujímať o grófkku de Lavalette, ktorá sa však v memoároch vôbec nespomína.

Češť jej duši!

CELKOM MALÉ VECI

Smútok

Plačte, nežné dievčatá!
Kým plačete, vo svojom srdci nesiete celý svet!
Plačte, nežné dievčatá!
Zakryte si rukami rozochvenú tvár.
Keď ich v úsmeve zložíte, je koniec!

Básnik

Kto mne rozumie, rozumie sám seba!
Lebo hľa, som iba vaším rozozvučaným srdcom, ktoré bolo
doteraz nemé!

Tak milujú otrokyne

Akože je to vlastne s tou takzvanou ženskou láskou?! Často
sa povie: „Ten?! Ach, to je absolútne vylúčené!“ Nuž a práve toho
milujú! Nie nás milujú, ľúbia našu lásku! Lúbia nás, pretože my
ich milujeme!

Potrebujú to ako plúca kyslík, vyprahnutá zem dážď! A keby
to bola čo len stará ropucha, ktorá by za ňou smútila, ktorá by pre
ňu opustila svoje zábavné bahno a bez spevu by sa niekde schúlila
a čakala, kým pôjde tadiaľ jej dáma – tak dáma by žila z tejto ro-
pušej lásky.

Milujú na nás to, že my ich milujeme!

Vy sa však opýtate: „Čo len na ňom je?!“

On, čo je on?! Čo by mal byť?! Túžobne čakajúci, čakajúci!
Jeho čakanie ona miluje, sníva o ňom, lebo žila očakávaním, že
niekto čaká! A keď ho uvidí, cíti iba jedno:

„On čakal!“

A toto je na ňom!

Filozofia

Svojich známych rozdeľujem na dve veľké kategórie, na jed-
ných, ktorí mi vravia: „Počujte, milý Peter Altenberg, mňa do toho

síce nič, samozrejme, ale prečo vlastne nosíte v meste kožené gamaše? Je to pravda celkom praktické na vidieku, pri poľovačke na kačice,“ a na druhých, ktorí sa ma na to nespýtajú!

Doteraz sa na to však každý spýtal!

Ideály

Vedieť za svoje ideály zahynúť znamená byť *životaschopný!*

Dievča z Capri

Dievča z Capri, možno miluješ more, toto hlboké, šire, podivuhodné.

A predsa sa budeš musieť oddať mužovi.

Dedinská cesta

Večierkom sa mladé dievča celé hodiny prechádzalo po pokojnej osamelej dedinskej ceste, chodilo hore-dolu, sem i tam.

Nikde sa ani lístok nepohol.

Tu básnik povie dievčaťu: „Načo myslíš, dievča?!?“

„Na nič,“ odpovedalo dievča.

„Z tohto *Nič* tvoríme svoje najlepšie piesne,“ povedal básnik.

Žena

„Ach, priateľu, akú ženu si vlastne želaš?“

„Takú, ktorá by moje výšiny prežila so mnou s entuziazmom a moje priepasti bez zhrozenia!“

Múdrost'

Ten, kto vylúči zo svojho života nízkosť, nemôže rásť!

Keď zdravím kypiace dieťaťko neľútostne kleplo lyžičkou po hlave žabku, ktorá každé ráno dostávala z jeho pohára mlieko, a žabka sa odvtedy už neukázala, dieťa bolo čoraz bledšie a chorľavelo!

Ten, kto vylúči zo svojho života nízkosť, nemôže *rásť!*

Detská duša

„Alica, prečo vždy necháš sestru, aby si ona sadla vedľa mňa, čakáš a až potom si ty sadneš proti mne, alebo keď ideme na prechádzku, ideš za mnou a sestru necháš cupkať pri mne? Nemáš ma rada?“

„Mám ťa nesmierne rada. Lenže ja to vydržím! Lilith by bola nešťastná! Preto ona musí byť pri tebe a ísť s tebou.“

A keď sa priblížila hodina rozlúčky, mama povedala: „Ešte sa naposledy môžete počlnkovať s pánom Petrom!“

Šli sme na úzke nástupište, Lilith nastúpila do člnka spolu so mnou. Alica vtedy nohou odsotila člnok a odbehla.

Volal som: „Alica!“

Márne.

Pustili sme sa popri šašine.

Po pol hodine sme Alicu našli na konci aleje, sedela tam osamelá na lavičke a usedavo plakala.

Westminster Abbey

Tu leží Shakespeare a ostatní anglickí králi!

POHĽADNICE

Záhradná reštaurácia v K.

Predpoludnie. Surová horda hladných a smädných sem ešte nevrazila.

Záhradná reštaurácia je ponorená v kráse tieňov, plná mieru a pokoja.

Japonská jablň

V Japonsku kvitnú jablone tak krásne ako v nijakej inej krajine. Ale nikdy nenesú plody. Kvety, ktoré si majú uchovať silu pre plody, nikdy nemôžu byť také krásne ako kvety, čo môžu všetky svoje sily využiť iba pre seba, pre svoj rozkvet!!

Kvetinové korzo v Gmundene

Ale ľuďom nestačí tichá príroda – musia usporadúvať hlučné slávnosti!

Gosauské jazero

Pokojné, zrkadliace sa jazero. Všetko, čo ťa obklopuje, zachytávaš v sebe. Ale vaše duše sú také preplnené nepokojom, že sa v nich svet nemôže odrážať.

DVANÁŠŤ

„Rybárčenie je iste veľká nuda,“ povedala slečna, ktorá sa do toho rozumela asi toľko ako väčšina slečien.

„Keby to bola nuda, nerobila by som to,“ povedalo dieťa s gaštanovými vlasmi a gazelími nohami.

Stálo tu s veľkou, neotrasiteľnou vážnosťou rybára. Vzalo rybkú z udice a hodilo ju na zem.

Rybka zdochla.

Jazero sa kúpalo v slnečnej žiare a trblietalo sa. Voňalo vrbinou a sparenou práchnivejúcou bahienkou. Z hotela sem doliehalo štrnganie nožov, vidličiek a tanierov. Rybka zatancovala na zemi krátky originálny tanec, akoby tanec divochov, a zdochla.

Dieťa rybárčilo ďalej s veľkou, neotrasiteľnou vážnosťou rybára.

„Je ne permettrais jamais que ma fille s'adonnat à une occupation si cruelle,“ povedala dáma sediaca nablízku.

Dieťa vzalo rybkú z udice a hodilo ju zas na zem neďaleko tej dámy.

Rybka zdochla. Vymrštila sa a bezvládne klesla – prostá, tichá smrť! A veru zabudla i zatancovať, jednoducho odišla.

„Ó“ vzdychla dáma.

A jednako sa v tvári krutého rusovlasého dieťaťa zračila hlboká krása a budúca duša.

Tvár urodzenej dámy bola však zvetraná a poblednutá.

Nikomu už nedá radosť, svetlo a teplo.

Preto cítila s rybkou.

Prečo má zomrieť, keď je v nej ešte život?!

A rybka sa predsa vymršťuje a bezvládne klesá – prostá, tichá smrť.

Dieťa rybárči ďalej s veľkou, neotrasiteľnou vážnosťou rybára. Je prekrásne s tými veľkými, zahľadenými očami, rusými vlasmi a gazelími nohami.

Možno raz aj ono bude cítiť s rybkou a povie: „Je ne permettrais jamais que ma fille s'adonnat a une occupation si cruelle!“

Lenže tieto nežné hnutia duše rozkvitajú až na hrobe zničených snov, pochovaných nádejí.

Nuž lov ty len ďalej, ľúbezne dievčatko!

Lebo aj keď si to neuvedomuješ, máš na to ešte právo!

Zabíjaj rybky a lov!

DVERE VEDĽA DVERÍ

A dal som slovo, že neprídem.

Nuž vyhovelá si mojim prosbám a nechala si dvere do svojej izby nezamknuté.

Vonku bola zamrznutá lesná cesta zaliata mesačným svitom a hore murzským údolím hnala sa popri Göstritze víchrica do čierneho borového lesa.

Ležal som a načúval.

Ležal som a plakal.

Chvíľami, v dlhých prestávkach, si pokašľávala. Len tak, nebola si zvyknutá na horský nočný vzduch.

V nesmiernom bôli som vítal tento nežný zvuk ako jediné znamenie tvojej prítomnosti.

Víchrica vyspevovala z jasného murzského údolia hore do tmavého borového lesa.

Z času na čas si pokašľávala.

Ležal som a načúval.

Ležal som a plakal.

Pomaly – plynula – noc.

Ráno si sa opýtala: „Prečo ste neprišli?“

„Keby som bol prišiel, boli by ste sa oborili na mňa a vyhnali ma.“

„Čo na tom?! Lenže by to bolo vo vás mocnejšie ako prísaha!“